

Programma VAWOZ 2031-2040

Nota van Antwoord reacties concept NRD - Noord-
Brabant en Limburg

Datum: 27-09-2024
Versienummer: 2.0
Status: Definitief

In opdracht van:

Ministerie van Klimaat en
Groene Groei

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding en leeswijzer.....	3
1.1	Inleiding.....	3
1.2	Leeswijzer: waar vind ik de antwoorden op mijn reactie	3
2	Algemene toelichting reacties Noord-Brabant en Limburg	4
3	Routes en zoeklocaties in Noord-Brabant	6
4	Routes en zoeklocaties in Limburg	8
5	Samenhang met andere ontwikkelingen in Noord-Brabant.....	15
6	Samenhang met andere ontwikkelingen in Limburg	18
	Colofon.....	21

1 Inleiding en leeswijzer

1.1 Inleiding

Van vrijdag 23 februari 2024 tot en met donderdag 4 april 2024 lag de concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (concept NRD) voor het programma VAWOZ 2031-2040 ter inzage. Hier kon u over lezen in meerdere lokale media en de Staatscourant van 22 februari 2024. De concept NRD is het onderzoeksplan voor het opstellen van een plan-Milieu Effect Rapport (plan-MER) en een Integrale Effecten Analyse (IEA).

De plan-MER en de IEA beoordelen de verschillende te onderzoeken onderzoeksalternatieven op een aantal aspecten. In de concept NRD staan de te onderzoeken onderdelen en de thema's en aspecten waarop we deze beoordelen. Iedereen kon reageren op de concept NRD. Met deze reacties willen we vanuit verschillende belanghebbenden en belangstellenden aandachtspunten voor de onderzoeksvoorstellen en -aspecten ophalen. Door iedereen te laten meedenken, verbetert de kwaliteit van de ruimtelijke keuzes die we moeten maken. In totaal zijn er 2.279 reacties binnengekomen. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG), bedankt de indieners voor de input en het meedenken in dit programma.

Tijdens de terinzagelegging organiseerde het toenmalige ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) informatiebijeenkomsten bij u in de regio. Tijdens deze bijeenkomsten kreeg u meer te horen over de inhoud van de concept NRD, de vormen van meedenken en het programma. Uiteraard kon u tijdens de bijeenkomsten ook vragen stellen en direct een officiële reactie indienen.

Op de [website van RVO](#) vindt u alle geanonimiseerde reacties in de inspraakbundel. Hierin hebben alle reacties een persoonlijk registratienummer gekregen. Dit persoonlijke registratienummer is met de indiener gedeeld vlak na indiening van de reactie.

1.2 Leeswijzer: waar vind ik de antwoorden op mijn reactie

Tijdens de terinzagelegging kon iedereen reageren op de concept NRD. In totaal zijn er 2.279 reacties binnengekomen. Om het terugvinden van uw reactie en het antwoord hierop zo gemakkelijk mogelijk te maken, hebben wij de reacties ingedeeld in categorieën en de antwoorden onderverdeeld in verschillende documenten:

1. Nota van Antwoord - Algemeen deel
2. Nota van Antwoord - Noord-Holland
3. Nota van Antwoord - Zuid-Holland
4. Nota van Antwoord - Noord-Brabant & Limburg
5. Nota van Antwoord - Zeeland

Op onze website, www.rvo.nl/vawoz, vindt u al deze documenten en de codewijzer. Deze heeft u, samen met uw persoonlijke registratienummer, nodig om gemakkelijk het antwoord op uw reactie terug te vinden. Ga naar onze [website](#) en volg het stappenplan.

2 Algemene toelichting reacties Noord-Brabant en Limburg

Er zijn 47 reacties binnengekomen vanuit Noord-Brabant en Limburg. De reacties gaan over verschillende onderwerpen. Indiërs vragen om het programma VAWOZ goed aan te laten sluiten op andere ontwikkelingen. Genoemd worden onder andere de Delta Rhine Corridor, Net op zee Nederwiek 3 en het Toekomstperspectief Clauscentrale. Indiërs uit de omgeving van Brachterbeek maken zich zorgen over de stapeling van ontwikkelingen rondom Maasbracht en de gevolgen daarvan voor hun gezondheid en leefomgeving. Andere indiërs willen dat de gevolgen van het programma VAWOZ op water en bodem goed worden meegenomen. Daarnaast worden enkele meekoppelkansen van elektrolyse naar voren gebracht, zoals het gebruik van warmte in een warmtenet. Wat betreft de locaties voor converterstations of elektrolyzers wordt vaak genoemd dat het best aansluiting gezocht kan worden bij industriële omgeving. Ook worden enkele alternatieve locaties meegegeven. Tenslotte uiten indiërs zorgen over de leefomgeving, zoals het behoud van natuur op het Graetheideplateau en de plaatsing van converterstations te dicht bij woningen.

Hierna vindt u tabellen met de codes en onderwerpen van de reacties die in dit document behandeld worden. In de hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 vindt u de samengevatte reacties en onze antwoorden daarop.

Codes hoofdstuk 3	Onderwerp routes en zoeklocaties in Noord-Brabant
3.5.1	Locatie converterstation Tilburg
3.5.2	RWZI Tilburg
3.5.3	Ruimte elektrolyse Moerdijk
3.5.4	Zoekgebied Geertruidenberg
3.5.5	Locaties Moerdijk/Geertruidenberg
3.5.6	Verbinding Rilland als alternatief voor een aansluiting in Zeeland
3.5.7	Verdeling Tilburg/Maasbracht/Graetheide

Codes hoofdstuk 4	Onderwerp routes en zoeklocaties in Limburg
3.6.1	Converterstation Maasbracht (geschikte locatie)
3.6.2	Werk sessie Maasbracht
3.6.3	Zoekgebieden Clauscentrale onderzoek
3.6.4	Uitgangspunt/ontwerp zoekgebied Graetheide
3.6.5	Route DRC-MBT1
3.6.6	Locaties elektrolyser
3.6.7	Bovengrondse hoogspanning MBT-GTH
3.6.8	Ruimte Maasbracht / Brachterveld
3.6.9	RWE-terrein
3.6.10	Zoekgebieden Toekomst Clauscentrale
3.6.11	Landschap Brachterveld
3.6.12	Aftakking Delta Rhine Corridor
3.6.13	Locatie zoekgebied
3.6.14	Maasbracht bovengronds + locatie cv-station
3.6.15	Locatie 380kv-station en cv-station
3.6.16	Uitgangspunten zoekgebied
3.6.17	Ruimtelijke kwaliteit Brachterveld
3.6.18	Bezwaren andere locaties Maasbracht
3.6.19	Afwegingen keuzes converterstation Maasbracht
3.6.20	Alternatief locatie Maasbracht
3.6.21	Vragen zoekgebied Maasbracht
3.6.22	Locatiekeuze M
3.6.23	Elektrolyser
3.6.24	Elektrolyser Chemelot

Codes hoofdstuk 5	Onderwerp samenhang met andere ontwikkelingen in Noord-Brabant
4.5.1	Amergebied
4.5.2	Koppelkans waterstof
4.5.3	Water en bodem sturend
4.5.4	Geen nieuwe verbinding
4.5.5	Moerdijk omgevingsvisie
4.5.6	Projecten Moerdijk
4.5.7	Nederwiek 3 – cumulatie
4.5.8	Locatieafweging beoordelingskader
4.5.9	Delta Rhine Corridor
4.5.10	Landschappelijke inpassing Tilburg

Codes hoofdstuk 6	Onderwerp samenhang met andere ontwikkelingen in Limburg
4.6.1	Clauscentrale
4.6.2	Gezondheid
4.6.3	Graetheideplateau - DSM
4.6.4	Elektrolyser Clauscentrale + informatievoorziening
4.6.5	Uitbreiding 380kV-station
4.6.6	Clauscentrale + invulling projecten
4.6.7	Verkeerssituatie Clauscentrale
4.6.8	Beschikbare ruimte Chemelot
4.6.9	Toekomstperspectief Clauscentrale
4.6.10	Delta Rhine Corridor
4.6.11	Goede ruimtelijke inpassing
4.6.12	Integraliteit
4.6.13	Onderzoeken in Graetheide

3 Routes en zoeklocaties in Noord-Brabant

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
Locatie converterstation Tilburg		
3.5.1	Indiener geeft aan zorgen te hebben over de gevolgen van natuur, de landschappelijke inpassing en de compensatie en beschikbare ruimte op bedrijventerreinen door de aanleg van een converterstation in Tilburg. Indiener geeft aan dat een locatie dichtbij het 380kV-station het meest gewenst is, omdat een korte route voor minder overlast en impact zorgt.	Het Ministerie van KGG erkent het belang van een zorgvuldig proces om alternatieven te onderzoeken en belangen integraal af te wegen. Daarbij wordt gestreefd naar routes en locaties met zo min mogelijk impact op natuur, milieu en mensen. Met de omgeving wordt gezocht naar de mogelijkheden; de voorkeur uit de reactie wordt in de afweging betrokken.
RWZI Tilburg		
3.5.2	Indiener geeft aan dat het terrein ten oosten van de RWZI ingericht wordt als waterberging voor effluent, waardoor de ruimte voor een elektriciteitsverbinding beperkt wordt. Indiener vraagt om de westelijke oplossingsrichting mee te nemen in het onderzoek. Indiener vraagt ook om te onderzoeken of het effluent van de RWZI geschikt is, of geschikt gemaakt kan worden voor elektrolyse en de vrijgekomen zuurstof gebruikt kan worden voor het zuiveringsproces van de RWZI.	Het is inderdaad zo dat eerder een variant van de route werd voorgesteld die meer in het westen ligt. Met de gegevens die ons toen bekend waren, leek de oostelijke route efficiënter, onder andere omdat deze korter is. Als er nieuwe informatie is over de functie van de ruimte in het huidige voorstel, dan zullen we die verder moeten bestuderen in de volgende fase van het onderzoek. Bij de beoordeling van kansen voor elektrolyse wordt onder meer de waterbeschikbaarheid en -geschiktheid onderzocht. Het effluent van de RWZI kan hierin worden meegenomen als een mogelijke waterbron. Het onderzoek gaat niet nader in op geschiktheid van zuurstof voor het zuiveringsproces van de RWZI.
Ruimte elektrolyse Moerdijk		
3.5.3	Indiener geeft aan dat het onzeker is of er voldoende beschikbare ruimte is voor elektrolyse en batterijopslag in Moerdijk. Indiener geeft aan dit terug te willen lezen in de concept NRD. Ook geeft indiener aan zorgen te hebben over voldoende beschikbaarheid van waterinname- en lozingspunten door de al bestaande industriële processen in het gebied. Indiener adviseert om beschikbaarheid van (koel)water mee te nemen in het onderzoek naar ruimte voor elektrolyse.	Bij het onderzoeken van kansen voor elektrolyse worden onder meer de beschikbare ruimte, de waterbeschikbaarheid en watergeschiktheid onderzocht. Dit vindt plaats in volgende fasen van het onderzoek. Batterijopslag maakt geen onderdeel uit van het onderzoek voor het Programma VAWOZ.
Zoekgebied Geertruidenberg		
3.5.4	Indiener vraagt aandacht voor de beperkingen in het zoekgebied voor een elektrolyser rond de 380kV-centrale in Geertruidenberg. Het zoekgebied bevat o.a. cultuurhistorisch gebied en is deels gelegen in NNB-gebied.	Bij het zoeken naar geschikte locaties besteden we er inderdaad aandacht aan om deze gebieden zoveel mogelijk te ontzien. Daarnaast wordt in het planMER beoordeeld of er, als gevolg van de keuze van een bepaalde locatie, effecten zijn op deze gebieden.
Moerdijk/Geertruidenberg		
3.5.5	Indiener geeft aan dat de druk van het energiesysteem in de regio Moerdijk/Geertruidenberg groot is en vraagt om, naast Moerdijk en	Er wordt binnen VAWOZ naar meerdere 380kV-hoogspanningsstations gekeken waarop aangesloten zou kunnen worden met een kabel van zee. In Noord-Brabant wordt er bijvoorbeeld ook naar het nieuwe 380kV-hoogspanningsstation in Tilburg gekeken, dat bereikt

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
	Geertruidenberg, ook andere aanlandlocaties te onderzoeken voor wind op zee (bijvoorbeeld Halsteren).	<p>kan worden via de Delta Rhine Corridor (DRC). Uitgangspunt is wel dat we spreiding van de aanlanding van elektriciteit over het land willen om netcongestie te voorkomen. In principe wordt niet te ver in het binnenland naar aansluitlocaties bij 380kV-hoogspanningsstations gezocht, omdat de tracés dan langer worden en dit leidt tot meer ruimtelijke en milieueffecten en hoge kosten. Uitzondering daarop zijn de potentiële aansluitlocaties die via binnenwater of de DRC zijn te bereiken. In de voorverkenning is de selectie van aansluitlocaties voor de nieuwe netten op zee gemaakt. Deze voorverkenning is te vinden via deze link: https://www.rvo.nl/sites/default/files/2022-07/Eindrapportage-voorverkenning-14-juli-2022-VAWOZ-2031-2040.pdf</p> <p>Een mogelijke aansluiting op Halsteren (Bergen op Zoom) is niet meegenomen. Dit heeft drie redenen. Er is onvoldoende aansluitcapaciteit op station Halsteren voor een aansluiting van windenergie van zee (ook i.v.m. de benodigde vrije velden voor klantaansluitingen). Ruimtelijk gezien is er geen mogelijkheid om het station uit te breiden om extra aansluitvelden te realiseren. Daarnaast is de verwachte energievraag in de omgeving ook niet groot genoeg.</p>
Verbinding Rilland als alternatief voor een aansluiting in Zeeland		
3.5.6	Indiener vraagt om een extra aanlanding van wind op zee te onderzoeken via het midden van het land. De wisselstroomverbinding in het Sloegebied kan dan benut worden voor de aankoppeling van twee nieuwe kerncentrales.	In het Programma VAWOZ worden als uitgangspunt de 380kV-hoogspanningsstations meegenomen die niet diep in het land liggen, maar dicht bij de kust, tenzij ze te bereiken zijn via binnenwater. Dit omdat routes over land meer ruimte vraagt in een al drukbevolkt gebied, en dus zorgt voor meer ruimtelijke en milieueffecten. Ook worden kosten bespaard door tracés zo kort mogelijk te houden. Hierbij is vanwege netcongestie wel een zekere spreiding over het land nodig. Uitzondering zijn de aansluitopties Tilburg, Maasbracht en Graetheide, omdat deze te bereiken zijn via de buisleidingenstrook Delta Rhine Corridor (DRC). Daarom worden deze mogelijke aanlandlocaties meegenomen in VAWOZ Het feit dat deze locaties worden onderzocht binnen het Programma VAWOZ draagt ook bij aan het spreiden van de aansluitingen en daarmee aan het voorkomen van congestie op het net.
Verdeling Tilburg/Maasbracht/Graetheide		
3.5.7	Indiener vraagt naar de verdeling van de drie verbindingen tussen Tilburg, Maasbracht en Graetheide. Door de schrijfwijze is dit onduidelijk.	Dat is op dit moment nog niet te zeggen. Uit onder meer systeemanalyses zal moeten blijken hoeveel zogenoemde 'diepe aanlandingen' uiteindelijk wenselijk zijn voor Noord-Brabant en Limburg. Dit wordt ook beoordeeld in samenhang met Net op zee Nederwiek 3. Onderwerpen als de regionale vraag naar elektriciteit en de capaciteit van het netwerk zijn daarbij van belang. Daarnaast wordt het effect van spreiding van de aanlandingen hierbij onderzocht. Tot nu toe sluiten aansluitingen in Noord-Brabant en Limburg elkaar niet uit.

4 Routes en zoeklocaties in Limburg

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
Converterstation Maasbracht (geschikte locatie)		
3.6.1	Indieners stellen vragen over het zoekgebied voor een elektrolyser en converterstation in Maasbracht. Gevraagd wordt waarom binnen 6 km van het 380kV-station wordt gezocht voor een elektrolyser. Een indiener geeft aan dat het alleen het oostelijke deel van de A73 geschikt is voor een converterstation en/of elektrolyser, omdat dit de minste impact zou hebben op de leefomgeving van bewoners. Een andere indiener geeft aan de Clauscentrale een geschikte plek te vinden, of de (voormalige) stortplaats van Montfort.	Als een diepe aanlanding van programma VAWOZ zou aansluiten in Maasbracht, zal deze aansluiten op het bestaande/nog uit te breiden 380kV-station. Op de locatie van dit 380-kV station heeft het Programma VAWOZ geen invloed. Het converterstation, dat voor deze aansluiting nodig is, kan om technische redenen maximaal 6km van dit 380kV-station af staan. Dank voor de suggesties voor zoeklocaties, deze nemen we ter overweging mee in ons onderzoek.
Werkessie Maasbracht		
3.6.2	Indiener vindt het onduidelijk welke werksessie bedoeld wordt waar mogelijke locatie-opties voor converterstations of elektrolyzers in Maasbracht zijn besproken.	In mei en in september 2023 is er voor elke regio een werksessie georganiseerd. Bij deze werksessies waren onder andere vertegenwoordigers van KGG, Gasunie, TenneT, Rijkswaterstaat, de provincies, gemeenten en de waterschappen aanwezig. Omwonenden waren bij deze beide werksessies niet aanwezig. Tijdens deze werksessies zijn voor iedere mogelijke aanlanding uitdagingen, kansen, problemen en oplossingen besproken. Als één van de mogelijke locaties voor een converterstation is het gebied ten zuiden van het bestaande 380kV hoogspanningsstation genoemd. Of deze locatie geschikt is, zal in de Integrale Effect Analyse (IEA) en plan-MER onderzocht worden. De verslagen van de werksessies zijn terug te vinden op de website van pVAWOZ 2031-2040 .
Zoekgebieden Clauscentrale onderzoek		
3.6.3	Indieners vragen zich af of het onderzoek van de gemeente Maasgouw naar toekomstperspectieven van de Clauscentrale meegenomen wordt in het VAWOZ-onderzoek. In het onderzoek van de Clauscentrale staan twee zoekgebieden weergegeven waar wind op zee kan aanlanden. Eén indiener vraagt waarom de zoekgebieden kleiner zijn dan de VAWOZ-zoekgebieden.	Wij betrekken de bedoelde toekomstvisie 'Toekomstperspectief Clausgebied en omgeving' in de onderzoeken van het Programma VAWOZ. Bij alle aanlandlocaties van het Programma VAWOZ, onderzoeken we in een straal van 6 kilometer rondom het aan te sluiten hoogspanningsstation naar locaties voor een converter en een elektrolyser. De zoekgebieden uit het toekomstperspectief Clauscentrale liggen binnen het zoekgebied voor het Programma VAWOZ. De VAWOZ-onderzoeken verschillen op onderdelen echter van de zaken die bij de toekomstvisie Clauscentrale zijn onderzocht. Daarom kunnen de zoekgebieden er bijvoorbeeld ook anders uitzien.
Uitgangspunt/ontwerp zoekgebied Graetheide		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
3.6.4	Indiener vraagt zich af waarom er geen ruimte beschikbaar is/verkregen kan worden op het industriegebied nabij Graetheide. Ook stelt de indiener de vraag waarom er uitgegaan wordt van 20 ha voor een elektrolyser, wanneer er geen ontziltingsinstallatie nodig is.	In deze fase wordt binnen een straal van 6 kilometer rondom het hoogspanningsstation gezocht naar mogelijkheden voor een elektrolyser. Daarmee wordt nu gekeken naar locaties binnen en ook buiten de industrieterreinen. Voor een elektrolyser wordt inderdaad in eerste instantie gekeken naar een terrein dat kan oplopen tot 20 hectare. Echter, de daadwerkelijke inpassing van elektrolyse is altijd maatwerk per locatie. Het kan zijn dat er in sommige gevallen minder ruimte nodig is dan 20 hectare, bijvoorbeeld omdat er geen ontziltingsinstallatie nodig is. Met de huidige inzichten wordt de 20 ha als een maximum gezien.
Route DRC-MBT1		
3.6.5	Indiener vraagt of de route DRC-MBT1 is gewijzigd sinds de werksessie van mei 2023 en of moet worden uitgegaan van de laatste kaart. Ook vraagt indiener zich af of de route DRC-MBT1 onder de weg of door landbouwgrond loopt.	In deze fase zijn de routes op hoofdlijnen ontworpen. Het klopt dat de ligging van de route ter plaatse is gewijzigd ten opzichte van de route tijdens de werksessie van mei 2023. Dit is veranderd de wegenstructuur meer te volgen en het doorsnijden van percelen meer te voorkomen. De route die in deze fase is ontworpen, wordt onderzocht om de milieueffecten en haalbaarheid van de routes te bepalen. Als er voor deze route een projectprocedure wordt opgestart, wordt verder onderzocht of er nog een verbetering van de (ligging van) de route nodig is, of deze in de berm van de weg kan komen te liggen, en hoe dit het beste kan worden uitgevoerd.
Locaties elektrolyser		
3.6.6	Indiener vraagt zich af of Chemelot en RWE bezwaar kunnen maken tegen de bouw van een elektrolyser en converterstation op hun terreinen. Indiener verbaast zich erover dat Chemelot geen elektrolyser wil, gezien de taak van bedrijven om in de nabije toekomst te verduurzamen.	In deze fase wordt binnen een straal van 6 km rondom het hoogspanningsstation gezocht naar mogelijkheden voor een elektrolyser. Daarmee wordt nu gekeken naar locaties binnen en ook buiten de industrieterreinen. Bij de beoordeling van locaties worden diverse afwegingen gemaakt, waaronder de effecten op de omgeving en natuur. Vanzelfsprekend kunnen partijen het oneens zijn met bouwplannen binnen het eigen terrein.
Bovengrondse hoogspanning MBT-GTH		
3.6.7	Indiener heeft bezwaar tegen de bovengrondse hoogspanningsverbinding vanaf het 380kV-station tot aan het Ei van St. Joost. Indiener vraagt zich af of er afstemming met TenneT is over de totstandkoming van de verbinding Maasbracht-Graetheide.	Daar is afstemming over. Voor de steeds groter wordende elektriciteitsbehoefte van Zuid-Limburg is het wenselijk de bestaande bovengrondse 150kV-verbinding tussen Maasbracht en Graetheide op te waarderen naar 380kV. De provincie Limburg is hiervoor het bevoegd gezag. Hiervoor is een aparte projectbesluitprocedure opgestart. Uw bezwaren kunt u binnen de formele en participatiemogelijkheden in deze procedure naar voren brengen.
Ruimte Maasbracht/Brachterveld		
3.6.8	Indiener geeft aan geen ruimte te zien voor een converterstation, hoogspanningsstation, of elektrolyser in omgeving van het Brachterveld.	Het zal inderdaad niet eenvoudig zijn om een geschikte locatie te vinden in de omgeving van het hoogspanningsstation. In deze fase wordt daarom bij de aanlanding op een hoogspanningsstation binnen een straal van 6km nog breed naar locaties

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
		gezocht om een converterstation of elektrolyser te plaatsen. Deze is onder meer nodig om de met gelijkstroom aangevoerde elektriciteit om te zetten in wisselstroom, waarmee op het hoogspanningsnet kan worden aangesloten.
RWE-terrein		
3.6.9	Indiener heeft vooralsnog geen bezwaar tegen elektrolyse op het RWE-terrein. Indiener benadrukt dat elektrolyse pas in beeld komt wanneer de Delta Rhine Corridor én een aanlanding van wind op zee in Maasbracht wordt gerealiseerd. Ook wordt opgemerkt dat er door de bedrijvigheid op het RWE-terrein geen ruimte meer is voor een converterstation.	We blijven graag in gesprek tijdens de volgende onderzoeksfase.
Zoekgebieden Toekomst Clauscentrale		
3.6.10	Indiener refereert aan de twee zoeklocaties uit het onderzoek Toekomst Clausgebied en geeft aan zoekgebied M(aasgouw) ongeschikt te vinden. Het gebied ligt te dicht bij woningen, er is geen ruimtelijke inpassing mogelijk van een converterstation van 5,5 ha, het doet inbreuk aan de landschappelijke kwaliteit van het gebied, het is onlogischer ten opzichte van zoekgebied R(oerdalen), en het converterstation kan minder gunstig opgesteld worden dan in zoekgebied R(oerdalen).	We blijven graag in gesprek tijdens de volgende onderzoeksfase, en zullen daarbij de aangedragen mogelijkheden en bedenkingen ook meenemen.
Landschap Brachterveld		
3.6.11	Indiener geeft aan de landschappelijke kwaliteiten van het Brachterveld te willen behouden en beschermen en vraagt of er afspraken gemaakt zijn met bijvoorbeeld de LLTB.	Er zijn vanuit Programma VAWOZ geen afspraken gemaakt over het openhouden en beschermen van het Brachterveld. Bij het zoeken naar geschikte locaties voor een converterstation en een grootschalige elektrolyser gaan we zorgvuldig om met de landschappelijke kwaliteiten die binnen het zoekgebied aanwezig zijn.
Aftakking DRC		
3.6.12	Indiener vraagt waarom een aftakking van de DRC naar het hoogspanningsstation Maasbracht nodig is, omdat er gelijkstroom naar een wisselstroom-verbinding wordt gebracht.	Programma VAWOZ doet onderzoek naar de mogelijkheden om elektriciteit van nieuwe windparken aan te sluiten op het hoogspanningsnet op land. De elektrische verbindingen worden met gelijkstroom naar het vasteland gebracht, en zullen daar door tussenkomst van een converterstation op het elektriciteitsnet van wisselstroom worden aangesloten. Voor de zogenoemde 'diepe aanlandingen' in onder meer Limburg geldt aansluiting via de gereserveerde buisleidingstrook (Delta Rhine Corridor) als uitgangspunt. Of deze strook geschikt is voor kabels ten behoeve van de diepe aanlandingen, wordt binnen het project "Delta Rhine Corridor" (DRC) onderzocht. Die moet uiteindelijk richting een hoogspanningsstation afbuigen, om daarop te kunnen aansluiten.
Locatie zoekgebied		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
3.6.13	Indiener vragen zich af of er verder gekeken is naar geschikte locaties in het vastgestelde zoekgebied (6 km). Ook wordt de vraag gesteld of het gehele gebied tussen de A2 en A73 als geschikte locatie wordt gezien.	In deze fase wordt binnen een straal van 6km rondom het hoogspanningsstation gezocht naar geschikte locaties voor een converterstation en een elektrolyser. Bij de beoordeling van locaties worden diverse afwegingen gemaakt. Mochten er naast de huidige locaties ook andere opties zijn, dan kunnen die worden meegenomen.
Maasbracht bovengronds + locatie cv-station		
3.6.14	Indiener geeft aan dat er voor de route naar Maasbracht gebruik gemaakt kan worden van bovengrondse transportleidingen, wanneer het 380kV-station genoeg capaciteit heeft. Wanneer dit niet het geval is, moet het 380kV-station direct naast en bij het converterstation worden gerealiseerd.	Het potentiële converterstation zal gekoppeld worden aan het vernieuwde 380kV hoogspanningsstation in Maasbracht en daarvoor moeten ondergrondse transportlijnen worden gerealiseerd. Er wordt binnen een straal van 6 km van het 380kV-hoogspanningsstation gezocht naar de beste mogelijkheden voor een converterstation.
Locatie 380kv-station en cv-station		
3.6.15	Indiener stelt voor om het converterstation en het 380kV-station in Maasbracht op of naast de kruising van de aftakking van de DRC te bouwen. Indiener stelt dat de bestaande infrastructuur hierdoor niet extra belast wordt, maar er wel een extra locatie bijkomt. Indiener vraagt of deze configuratie onderzocht is, of potentieel heeft.	Het huidige 380kV-hoogspanningsstation in Maasbracht, dat in de komende jaren vernieuwd wordt, heeft voldoende capaciteit om een kabel van VAWOZ op aan te sluiten. Dan is er geen sprake van een nieuw station op een andere locatie. Vandaar dat niet naar een dergelijke nieuwe configuratie niet is onderzocht.
Uitgangspunten zoekgebied		
3.6.16	Indiener vraagt zich af wat er gebeurt wanneer de uitgangspunten voor een geschikte converterstationlocatie niet haalbaar blijken.	Een converter is nodig voor het kunnen aansluiten van elektriciteitskabels van zee op het hoogspanningsstation. De (on)mogelijkheden worden onderzocht en meegenomen in de landelijke afweging van mogelijke aanlandlocaties.
Ruimtelijke kwaliteit Brachterveld		
3.6.17	Indiener geeft aan dat wanneer het converterstation en uitbreiding 380kV-station aan de oostelijke richting van Brachterbeek wordt gepland, de ruimtelijke kwaliteit zal afnemen. In dit gebied is veel natuur. Indiener geeft aan dat de locatie van het 380kV-station afhankelijk moet zijn van de locatie van het converterstation.	<ul style="list-style-type: none"> - Als een diepe aanlanding van Programma VAWOZ zou aansluiten in Maasbracht, zal deze aansluiten op het bestaande/nog uit te breiden 380kV-hoogspanningsstation. Op de locatie van dit 380-kV station heeft het Programma VAWOZ geen invloed. - Het converterstation dat voor deze aansluiting nodig is, kan om technische redenen maximaal 6km van dit 380kV-hoogspanningsstation af staan. - Bij de aanleg van kabels van het converterstation naar het 380kV-hoogspanningsstation wordt onderzocht hoe het effect op de natuur zo mogelijk beperkt blijft. - De effecten van een mogelijke aanlanding (inclusief het realiseren van een converterstation) op onder andere de natuur worden onderzocht in de integrale effectenanalyse en de milieueffectrapportage. Deze uitkomsten zullen meewegen in de uiteindelijke afweging.
Bezwaren andere locaties Maasbracht		
3.6.18	Indiener geeft aan dat er tijdens de werksessie van 10 mei 2023 een locatie op het terrein van de Clauscentrale is ingebracht als alternatief, echter is de locatie afgewezen door RWE waardoor er nu wordt gekeken naar locaties in het open gebied tussen de A2 en A73. Indiener vraagt zich af waarom tastbare en voor de hand liggende bezwaren	- Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt voor een locatie voor een converterstation. Ook is nog niet duidelijk welke ruimtelijke mogelijkheden er wel/niet zijn voor grootschalige elektrolyse. In de volgende fase van het onderzoek wordt dit verder uitgezocht. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
	<p>voor de locaties buiten de Clauscentrale niet worden meegenomen in de locatiekeuze voor een converterstation.</p>	<p>(on)mogelijkheden vanuit RWE/Clauscentrale, maar ook naar de (on)mogelijkheden vanuit de omgeving voor wat betreft een converterstation en grootschalige elektrolyse.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De komende periode worden onderzoeken gedaan, op basis waarvan zogenaamde voorkeursalternatieven ontstaan. Daarbij komen de thema's Systeemintegratie, Milieu & Ruimte, Omgeving, Techniek & Veiligheid & Kosten, Economie en Tijd & Toekomstvastheid aan bod. - Uiteindelijk besluit de minister wanneer en welke locaties en routes in 2026 verder zullen gaan in een projectprocedure. Hierin worden deze meer gedetailleerd onderzocht.
Afwegingen keuzes converterstation Maasbracht		
<p>3.6.19</p>	<p>Indiener vraagt zich af welke afwegingen en keuzes zijn en worden gemaakt om te komen tot potentiële locaties voor converterstations in de omgeving Maasbracht. Indiener vraagt zich af waarom sommige bezwaren worden gehonoreerd en andere niet. Indiener vraagt of de locatiekeuze te maken heeft met kosten. Indiener vraagt of de argumenten om een converterstation niet bij de Clauscentrale te realiseren steekhoudend zijn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt wat betreft aanlandroutes, locaties voor een converterstation of elektrolyser. - In de NRD-fase wordt gekeken wat er precies onderzocht gaat worden; daarna worden deze onderzoeken uitgevoerd, met als resultaat een integrale effecten-analyse (IEA) en een milieu-effectrapport (plan-MER). - In de vervolgfase zullen onderzoeken worden gedaan op de volgende thema's: Systeemintegratie, Milieu & Ruimte, Omgeving, Techniek & Veiligheid & Kosten, Economie en Tijd & Toekomstvastheid. Zaken als leefkwaliteit, overlast, stress, ruimteverlies, gezondheid, woongenot, milieu, landbouw, flora & fauna worden dus wel degelijk meegenomen in de totstandkoming van een voorkeursalternatief. - Onder het thema Omgeving wordt uitgewerkt welke aandachtspunten, risico's en kansen zijn benoemd door de omgeving. Er wordt gefocust op de grootste en meest onderscheidende aandachtspunten en vraagstukken, die door de omgevingspartijen in het participatieproces naar voren zijn gebracht. <p>Er wordt zoveel als mogelijk geredeneerd vanuit de thema's en niet vanuit individuele partijen, omdat op basis daarvan de afweging plaatsvindt. De verschillende thema's worden niet gewogen, maar kwalitatief beoordeeld.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Welke locaties het meest kansrijk zijn is nu dus nog niet bekend. - Uit de resultaten van de onderzoeken zullen één of meer voorkeursalternatieven naar voren komen. - Uiteindelijk besluit de minister wanneer en waar welke locaties en routes in 2026 verder zullen gaan in een projectprocedure. Hierin worden deze meer gedetailleerd onderzocht.
Alternatief locatie Maasbracht		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
3.6.20	Indiener geeft aan dat het gebied ten westen van de Clauscentrale tot de talud van de A2 voldoende ruimte biedt om een converterstation te bouwen. Dit is geen bergingsgebied van de Maas, dus waterveiligheid speelt hier geen rol.	Bedankt voor het aandragen van deze mogelijke locatie voor een converterstation. Mogelijke locaties zullen in het vervolgonderzoek worden meegenomen en worden getoetst aan de thema's van de integrale effectanalyse (IEA) en de plan-milieu-effectrapportage (plan-mer). Deze thema's zijn: Systeemintegratie, Milieu & Ruimte, Omgeving, Techniek & Veiligheid & Kosten, Economie en Tijd & Toekomstvastheid. - Aan de hand van de resultaten van de IEA en plan-mer zullen zogenaamde voorkeursalternatieven naar voren komen. Dit zijn locaties die als meest kansrijk worden gezien voor het realiseren van een aanlanding en een converterstation.
Vragen zoekgebied Maasbracht		
3.6.21	Indiener vraagt waarom niet alle kansrijke locaties binnen het zoekgebied Maasbracht worden benoemd en waarom alleen het gebied tussen de A2 en A73 wordt genoemd. Indiener vraagt of het is gebleken dat een converterstation/elektrolyser langs de A73 en de bovengrondse hoogspanningsverbindingen niet realiseerbaar is. Indiener vraagt of het mogelijk is dat het converterstation zou kunnen worden geprojecteerd in het Brachterveld.	- Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt voor een locatie voor een converterstation. Conclusies over waar een converter en/of elektrolyser wel/niet te realiseren is, zijn ook nog niet gemaakt. - Nieuw aangedragen locaties die nog niet zijn meegenomen in de concept NRD worden, indien kansrijk, meegenomen in het plan-MER. Een aantal opties wordt nog onderzocht, en daarom zijn ze niet allemaal weergegeven. - De komende periode zullen onderzoeken worden gedaan op de volgende thema's: Systeemintegratie, Milieu & Ruimte, Omgeving, Techniek & Veiligheid & Kosten, Economie en Tijd & Toekomstvastheid. - Uit de resultaten van deze onderzoeken zullen voorkeursalternatieven ontstaan. - Uiteindelijk besluit de minister wanneer en waar welke locaties en routes in 2026 verder zullen gaan in een projectprocedure. Hierin worden deze meer gedetailleerd onderzocht.
Locatiekeuze M		
3.6.22	Indiener geeft aan dat de locatie M voor een converterstation in Maasbracht besproken is tijdens werksessies en informatiebijeenkomsten. Indiener geeft aan toentertijd aan te hebben gegeven dat realisatie niet mogelijk was door de rijksweg en later is gezegd dat de rijksweg over het hoofd is gezien bij ontwerp. Indiener vraagt hoe serieus het locatievoorstel van toentertijd genomen moet worden en of leefbaarheid en leefkwaliteit ook tot aandachtspunten behoorden, of enkel techniek en kosten.	Over de locaties voor converterstations is in deze fase nog niets besloten. Het lijkt er hier op dat wordt verwezen naar onderzoeken die onderdeel uitmaken van de Toekomstvisie Clauscentrale en Omgeving. De genoemde aandachtspunten zullen in de volgende onderzoeksfase van het Programma VAWOZ worden meegenomen. Hierin worden meer onderwerpen dan alleen kosten en techniek onderzocht en afgewogen.
Elektrolyser		
3.6.23	Indiener begrijpt niet waar de noodzaak voor een elektrolyser in de buurt van een 380kV-station vandaan komt. Indiener vraagt of opslag van waterstof ook voorzien is bij een elektrolyser. Indiener vraagt waar de benodigde hoeveelheid water vandaan gehaald wordt.	- Binnen het Programma VAWOZ wordt alleen gekeken naar de ruimtelijke mogelijkheden voor grootschalige elektrolyse. De daadwerkelijke realisatie van een elektrolyser wordt uitgevoerd door marktpartijen. - De reden dat de ruimtelijke mogelijkheden voor elektrolyse binnen het Programma VAWOZ worden onderzocht is omdat het vanuit het oogpunt van netcongestie wenselijk is om grootschalige elektrolyse aan te sluiten op hoogspanningsstations die

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
		<p>ook zijn aangesloten op de windparken op zee. Op deze manier kan een elektrolyser een balancerende werking hebben op het elektriciteitsnet.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnen het Programma VAWOZ wordt daarom bij elke beoogde aanlandingslocatie gekeken naar de ruimtelijke mogelijkheden voor grootschalige elektrolyse; zo ook in Maasbracht en Graetheide. Dit betekent echter niet dat bij iedere aanlanding ook daadwerkelijk een grootschalige elektrolyser gaat komen. - Bij het ruimtebeslag voor een elektrolyser is geen opslag voor waterstof voorzien. - Het watergebruik van een elektrolyser is één van de randvoorwaarden die wordt meegenomen bij het zoeken naar kansrijke locaties voor grootschalige elektrolyse. Mogelijke waterbronnen hiervoor zijn: oppervlaktewater, grondwater, gedemineraliseerd water of gezuiverd afvalwater (effluent).
Elektrolyser Chemelot		
3.6.24	<p>Indiener vraagt zich af waarom gekeken wordt naar landbouwgrond of natuur voor een elektrolyser, terwijl er op een industrieterrein plek is.</p>	<p>In deze fase wordt inderdaad binnen een straal van 6km rondom het hoogspanningsstation gezocht naar mogelijkheden voor een elektrolyser. Daarmee wordt nu gekeken naar locaties binnen en ook buiten de industrieterreinen. Bij de beoordeling van locaties worden diverse afwegingen onderzocht en afgewogen, waaronder de effecten op de omgeving en natuur.</p>

5 Samenhang met andere ontwikkelingen in Noord-Brabant

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
Amergebied		
4.5.1	Indiener geeft aan dat de informatie over Geertruidenberg uit Net op zee Nederwiek 3 cruciale informatie is voor de beschikbaarheid van ruimte voor een elektrolyser voor VAWOZ. Indiener geeft aan dat het Amergebied een gevoelige plek voor wateroverlast is.	Het Ministerie van KGG werkt aan de integraliteit tussen de verschillende projecten in een gebied. Zo is er nadrukkelijk ook sprake van samenhang tussen Nederwiek 3 en het Programma VAWOZ. De onderzoeken die binnen Nederwiek 3 plaatsvinden, vormen input voor de afwegingen binnen VAWOZ. In de besluitvorming van projecten zullen de dilemma's en gevolgen voor andere projecten worden afgewogen.
Koppelkans waterstof		
4.5.2	Indiener ziet koppelkansen voor de logistieke en industriële bedrijven in Tilburg wanneer de aanlanding gecombineerd wordt met een elektrolyser. Indiener is samen met andere stakeholders kansen voor waterstof in de regio Midden-Brabant aan het verkennen door alle ontwikkelingen in de regio.	Goed om de kansen voor verduurzaming integraal aan te pakken, en de meekoppelkansen te zien. Daar kunnen de genoemde sectoren zeker baat bij hebben en warmte en waterstof kunnen een belangrijke rol gaan spelen. Bij de elektrolyzers waar VAWOZ op dit moment van uitgaat, gaat het om grootschalige waterstofproductie (vooral nog zo'n 1GW), die ook als functie kan hebben dat het elektriciteitsnet ermee kan worden gebalanceerd. Mogelijk is dat passend voor de regio; eventueel kan er voor de regio ook worden gekeken naar andere mogelijkheden. De komende maanden wordt informatie uit onderzoeken over elektrolyse verwacht, die nuttig kan zijn voor een verdere analyse van de mogelijkheden van de inzet van waterstof in de regio.
Water en bodem sturend		
4.5.3	Indiener kijkt graag samen met Programma VAWOZ naar het toepassen van Water en Bodem Sturend en het handelingsperspectief watertransitie van het Waterschap de Dommel, om het toepassen daarvan en meekoppelkansen te onderzoeken.	Vanuit VAWOZ worden regelmatig sessies met stakeholders georganiseerd en waarin gebiedskennis wordt opgehaald die wij meenemen in de uiteindelijke adviezen en de besluitvorming. Tijdens deze werksessies worden voor iedere mogelijke aanlandingslocatie de uitdagingen, kansen, problemen en oplossingen besproken. De inbreng van Waterschap De Dommel is daarbij heel welkom.
Geen nieuwe verbinding		
4.5.4	Indiener geeft aan geen nieuwe verbindingen of stations op of in de nabijheid van diens bedrijf te willen, omdat er al twee hoogspanningsverbindingen lopen en er komt er nog een bij.	Programma VAWOZ bekijkt de mogelijke ondergrondse kabelverbindingen naar converterstations en 380kV-hoogspanningsstations vanuit windenergiegebieden op zee en daarnaast naar locaties voor converterstations (alles bij elkaar een net op zee genoemd). Ook kijkt Programma VAWOZ naar ruimte voor elektrolyzers. Er zullen geen nieuwe bovengrondse hoogspanningsverbindingen worden aangelegd. In deze fase is nog niet op het niveau van individuele percelen gekeken waar de ondergrondse net op zee-tracés en de bijbehorende converterstations komen. Dit vindt in de komende onderzoeksfase plaats en later in de projectfase.
Moerdijk omgevingsvisie		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
4.5.5	Indiener vraagt om rekening te houden met de Omgevingsvisie van de gemeente Moerdijk, waar de positiebepaling van energie-infrastructuurprojecten is vastgesteld. Indiener maakt zich zorgen om leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit door de hoeveelheid nieuwe projecten.	Het Ministerie van KGG is zich bewust van de behoeften van de regio en werkt aan een integrale benadering van de energietransitie. In de besluitvorming van projecten zullen de dilemma's en gevolgen met betrekking tot andere projecten worden afgewogen. Daarbij vormen ook gemeentelijke visies input. Deze komen bijvoorbeeld aan bod bij de Ontwerptafel.
Projecten Moerdijk		
4.5.6	Indiener vraagt om niet alleen de relatie met nationale energieprogramma's en projecten te duiden, maar ook met projecten op provinciaal, regionaal en lokaal niveau. Zo komt er een duidelijk integraal beeld van alles wat er in Moerdijk speelt.	Dit is inderdaad een belangrijk aspect. Dit wordt opgepakt in fase 2 van het onderzoek. In de tweede helft van 2024 worden op verschillende mogelijke aanlandlocaties, met de betrokken overheden, werksessies georganiseerd. Tijdens deze werksessies vindt afstemming plaats met nationale, regionale en lokale projecten. De onderzoeken die in het kader van Nederwiek 3 zijn uitgevoerd, worden daarbij ook meegenomen.
Nederwiek 3 – cumulatie		
4.5.7	Indiener vraagt om het ruimtebeslag van de aanlandingen in Moerdijk of Geertruidenberg van Net op zee Nederwiek 3 mee te wegen bij Programma VAWOZ, omdat het schaarse ruimte betreft waar meerdere verschillende opgaven van elkaar afhankelijk zijn. Indiener vraagt expliciet rekening te houden met cumulatie van de aanlanding en andere functies die samenhangen met Net op zee Nederwiek 3.	Voor het tracé en de locaties wordt voor de aansluiting van Nederwiek 3 waarschijnlijk binnenkort besloten over een zogenaamd voorkeursalternatief. De uitkomsten van onderzoek in het kader van Nederwiek 3 worden dan overgedragen aan het Programma VAWOZ, en zullen daar worden meegenomen bij verder onderzoek en besluitvorming. Ook de cumulatie maakt daar onderdeel van uit.
Locatieafweging beoordelingskader		
4.5.8	Indiener mist een integrale locatieafweging waar een evenwichtige toedeling van functies aan locaties wordt toegepast. Ook geeft indiener aan Water en Bodem Sturend te willen zien in de bredere locatieafweging en niet enkel voor specifieke onderdelen. Indiener geeft aan de bredere scope terug te willen zien in het beoordelingskader milieu en ruimte.	In de Integrale Effecten analyse wordt op basis van de verschillende onderzoeken een integrale afweging gemaakt voor de verschillende locaties. Voor water en bodem sturend hebben sessies plaatsgevonden in de verschillende regio's, waarin is opgehaald welke criteria in deze fase van het zoeken naar en afwegen van locaties nog relevant zijn en aangevuld worden in het beoordelingskader. Daarbij wordt voor alle onderdelen de relevantie afgebakend en wordt dit niet beperkt tot alleen elektrolyzers. Het Ministerie van KGG werkt aan een integrale benadering van de energietransitie. Bij de afwegingen in de besluitvorming van projecten zullen de dilemma's en consequenties met betrekking tot andere projecten worden afgewogen. Daarbij vormen ook gemeentelijke visies input, onder meer komen deze aan bod bij de Ontwerptafel Moerdijk.
DRC		
4.5.9	Indiener geeft aan dat er onduidelijkheid is over de verdeling van het energietransport tussen de Delta Rhine Corridor en VAWOZ. Indiener geeft aan de mogelijkheid te willen hebben om te reageren wanneer er veranderingen plaatsvinden in de scope van DRC	Er is geen sprake van een verdeling van energietransport tussen de Delta Rhine Corridor (DRC) en Programma VAWOZ. Bij Programma VAWOZ gaan wij ervanuit dat de routes voor elektrische verbindingen naar Tilburg, Maasbracht en Graetheide via het

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
	<p>en VAWOZ met betrekking tot eerdergenoemde energieverdeling. Ook geeft indiener aan dat beoordeeld moet worden of er verplaatsingen mogelijk zijn van grote energieverbruikers richting de aanlanding.</p>	<p>tracé van de Delta Rhine Corridor zullen gaan. Binnen Programma VAWOZ worden de effecten van de 'aftakkingen' van de Delta Rhine Corridor tracé naar de 380kV-hoogspanningsstations en de effecten van een mogelijk converterstation of elektrolyser onderzocht. De effecten van de kabels op het DRC-tracé worden binnen de projectprocedure van de DRC onderzocht. Het verplaatsen van grote energieverbruikers richting aanlanding wordt niet meegenomen in het onderzoek van Programma VAWOZ.</p>
Landschappelijke inpassing Tilburg		
4.5.10	<p>Indiener vraagt om een goede locatiekeuze en landschappelijke inpassing rond Tilburg en Graetheide, rekening houdend met natuurgebieden.</p>	<p>Het aansluiten van windenergie van zee, waar het Programma VAWOZ onderzoek naar doet, gebeurt op een 380kV-hoogspanningsstation. Op de locatie van dit 380-kV station heeft Programma VAWOZ geen invloed. Het converterstation dat voor deze aansluiting nodig is, kan om technische redenen maximaal 6km van dit 380kV-station af staan.</p> <ul style="list-style-type: none"> - De kabels van het converterstation naar het 380kV-hoogspanningsstation zullen ondergronds worden aangelegd, waardoor het effect op het landschap zo mogelijk beperkt blijft. - De effecten van een mogelijke aanlanding (inclusief het realiseren van een converterstation) op onder andere landschap en natuur worden onderzocht in de integrale effectenanalyse en de milieueffectrapportage. Deze uitkomsten zullen worden meegenomen in de uiteindelijke beslissing. - De mogelijkheden voor landschappelijke inpassing worden vanaf 2026 verder en meer gedetailleerd worden onderzocht in de ruimtelijke procedures die volgen op het Programma VAWOZ.

6 Samenhang met andere ontwikkelingen in Limburg

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
Clauscentrale		
4.6.1	Indiener geeft aan dat het converterstation geplaatst kan worden op het terrein van de Clauscentrale, waar er ruimte genoeg is omdat verschillende gebouwen niet meer gebruikt worden.	Voor de locatie van een converterstation wordt binnen een straal van 6km van het aan te sluiten hoogspanningsstation naar de verschillende mogelijkheden gekeken. Zo ook naar het terrein van de Clauscentrale. We zullen de informatie meenemen in de verdere onderzoeken.
Gezondheid		
4.6.2	Indiener vraagt om de gezondheidsaspecten van alle ontwikkelingen in de regio integraal mee te wegen in het onderzoek.	In het planMER wordt aandacht besteed aan het onderwerp gezondheid. Gezondheid speelt in de fase die nu is gestart een rol bij de zoektocht naar geschikte plekken voor de verschillende onderdelen van de aanlanding. Het onderzoek besteedt ook aandacht aan de andere ontwikkelingen en projecten in de regio en stapeling van effecten (cumulatie). Dit doen we nu nog niet heel gedetailleerd. In de projectprocedures die volgen op het Programma VAWOZ worden vanaf 2026 de effecten en cumulatie meer in detail onderzocht.
Graetheideplateau - DSM		
4.6.3	Indiener uit zorgen dat het gebied bij Graetheideplateau gebruikt gaat worden voor energievoorziening. Er loopt momenteel al onderzoek om een vergunning voor grindontginning. Indiener vraagt zich af of DSM het gebied (het stuk natuur) beschikbaar kan stellen voor energievoorziening.	Zowel binnen als buiten het industrieterrein worden opties bekeken, een keuze is nog niet gemaakt. Het Ministerie van KGG erkent het belang van een zorgvuldig proces om alternatieven te onderzoeken en belangen integraal af te wegen. Daarbij wordt gestreefd naar routes en locaties en met zo min mogelijk impact op natuur, milieu en mensen. Natuurgebieden worden zoveel mogelijk vermeden, maar kunnen - vanwege de grote opgave én schaarse ruimte - helaas niet altijd uitgesloten worden in deze fase van het onderzoek.
Elektrolyser Clauscentrale + informatievoorziening		
4.6.4	Indiener vindt de informatie over een mogelijke elektrolyser in de omgeving van het terrein van de Clauscentrale onvoldoende concreet. De cumulatie van effecten maakt indiener zeer bezorgd. Indiener stelt dat het traject rondom het Clusterrein "op Papier" wel zorgvuldigheid uitstraalt, maar dat de kwaliteit van dit proces, en het gebrek aan concrete informatie het onmogelijk maakt om een goede belangenafweging te maken.	Op dit moment is er nog geen keuze gemaakt voor een locatie voor een elektrolyser. Ook is nog niet duidelijk welke ruimtelijke mogelijkheden er wel/niet zijn voor grootschalige elektrolyse. In de volgende fase van het onderzoek wordt dit verder uitgezocht. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de (on)mogelijkheden vanuit de Clauscentrale, maar ook naar de (on)mogelijkheden vanuit de omgeving. Stapeling van effecten maakt onderdeel uit van de onderzoeken in de mer-procedure.
Uitbreiding 380kV-station		
4.6.5	Indiener vraagt zich af of het 380kV-station bij Brachterbeek vanzelfsprekend wordt uitgebreid wanneer VAWOZ een aanlanding naar Brachterbeek gaat realiseren. Indiener noemt het aandachtspunt waar gesteld wordt dat TenneT nog berekeningen doet of een 380kV-station nodig is en noemt dit tegenstrijdig met voorgenoemde.	Nadat het vernieuwde 380kV-hoogspanningsstation Maasbracht in gebruik is genomen, biedt dit station genoeg capaciteit om VAWOZ te laten aanlanden. Het hoogspanningsstation moet echter wel bereikt kunnen worden vanaf het converterstation. Hiervoor moet nog onderzoek gedaan worden.
Clauscentrale + invulling projecten		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
4.6.6	Indiener vraagt zich af of ontwikkelingen in buurgemeente Roerdalen en of de invloed van de provincie invloed hebben op de invulling van Programma VAWOZ en de Clauscentrale.	Bij de onderzoeken die in het kader van Programma VAWOZ worden uitgevoerd, wordt rekening gehouden met ontwikkelingen en plannen in de regio.
Verkeerssituatie Clauscentrale		
4.6.7	Indiener geeft aan noodzaak te zien in het onderzoeken van de verkeerssituatie rondom Brachterbeek en Maasbracht, om een toekomstbestendige ontsluiting van de Clauscentrale te kunnen realiseren. Indiener geeft aan dat de Voortstraat vaak is gebruikt tijdens aanlegwerkzaamheden van de Clauscentrale en de waterkrachtcentrale in Linne, waardoor het uithoudingsvermogen op is van de aanwonenden.	Op dit moment zijn nog geen keuzes gemaakt op welke locaties windenergie van zee wordt aangesloten. Mocht uit Programma VAWOZ blijken dat Maasbracht één van de locaties is die verder in procedure wordt gebracht, zijn de genoemde zaken belangrijke aandachtspunten bij de verdere uitwerking.
Beschikbare ruimte Chemelot		
4.6.8	Indiener vraagt zich af of grondeigenaren ook kunnen aangeven dat grond niet beschikbaar is, net als dat Chemelot aangeeft geen ruimte te hebben op hun terrein.	Bij elk perceel dat geldt als mogelijke locatie voor de tracés of voor bijvoorbeeld een converterstation of elektrolyser, wordt gekeken naar de geschiktheid, beschikbaarheid én naar alternatieven. Dit is een zorgvuldig proces en daarom is het niet de bedoeling om met twee maten te meten. Toch zullen aspecten als bereikbaarheid, technische mogelijkheden en ook (maatschappelijke) kosten meewegen in de beoordeling.
Toekomstperspectief Clauscentrale		
4.6.9	Indiener verzoekt rekening te houden met zowel de resultaten van het onderzoek 'Toekomst Clauscentralegebied en omgeving' als de reacties van bewoners.	We zullen de resultaten van de bedoelde 'Toekomst Clauscentralegebied en omgeving' betrekken in de VAWOZ-onderzoeken.
Delta Rhine Corridor		
4.6.10	Indiener neemt aan dat de kabels en leidingen binnen de DRC, wat VAWOZ ook onderzoekt, binnen de SVB-strook blijven. Zo niet, dan vraagt indiener directe betrokkenheid bij de onderbouwing en verder onderzoek naar de gevolgen.	Het onderzoek van de kabels en leidingen via de SVB-strook vindt plaats in de projectprocedure van de DRC. Niet binnen het Programma VAWOZ. Dat de kabels en leidingen binnen de SVB-strook blijven is daarbij inderdaad het uitgangspunt. De strook is nu op hoofdlijnen onderzocht en dit onderzoek zal in de komende fase van de DRC worden voortgezet. Om tot de meest kansrijke voorkeursalternatieven te komen is het cruciaal om met partijen als bijvoorbeeld gemeenten, provincies en waterschappen een duidelijk beeld te krijgen van de (ruimtelijke) (on)mogelijkheden binnen het zoekgebied. Om deze informatie op te halen worden er ambtelijke overleggen, bestuurlijke overleggen en verschillende vormen van werksessies georganiseerd. Daarnaast kunnen stakeholders altijd contact opnemen om informatie uit te wisselen.
Goede ruimtelijke inpassing		
4.6.11	Indiener geeft aan dat een goede ruimtelijke inpassing rondom de Clauscentrale en Graetheide belangrijk zijn.	Wij erkennen het belang van een goede ruimtelijke inpassing van converterstations en/of elektrolyzers. In deze fase wordt een beoordeling gedaan op ruimtelijke mogelijkheden, waarbij grofweg wordt gekeken hoe de gebouwen passen bij de schaal van het landschap. Het daadwerkelijk ruimtelijk inpassen vindt plaats in de projectprocedures. Dit is de fase die begint in 2026 als vervolg op Programma VAWOZ.
Integraliteit		

Code	Samenvatting reacties	Antwoord
4.6.12	Indiener wil de integraliteit van projecten in de omgeving geborgd zien	Integraliteit van de projecten evenals cumulatie van effecten maakt onderdeel uit van de onderzoeken, onder meer binnen de mer-procedure.
Onderzoeken in Graetheide		
4.6.13	Indiener geeft aan dat er meerdere projecten en belangen spelen rondom de omgeving van het hoogspanningsstation Graetheide. Indiener vraagt om betrokken te worden bij het onderzoek rondom elektrolyser en/of converterstations bij Graetheide.	Om tot de meest kansrijke voorkeursalternatieven te komen is het onmisbaar om met partijen als bijvoorbeeld gemeenten, provincies en waterschappen een duidelijk beeld te krijgen van de (ruimtelijke) (on)mogelijkheden binnen het zoekgebied. Om deze informatie op te halen worden er ambtelijke overleggen, bestuurlijke overleggen en verschillende vormen van werksessies georganiseerd. Op bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten wordt er ook een bredere doelgroep geïnformeerd en kunnen ook vragen gesteld worden. Daarbij kunnen de diverse stakeholders altijd contact opnemen om informatie uit te wisselen.

COLOFON

Programma VAWOZ 2031-2040

Datum

Datum: 27-09-2024

Status

Definitief

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 264
6800 AG Arnhem
Nederland
+31 (0)88 4261 261

www.arcadis.com

BRO B.V.

Rhijnspoorplein 38
1018 TX Amsterdam
+31 (0)20 506 19 99

www.bro.nl

CE Delft B.V.

Oude Delft 180
2611 HH Delft
+31 (0)15-2150150

www.ce.nl

Pondera Consult B.V.

Postbus 919
6800 AX Arnhem
Nederland
+31 (0)88 7663 372

www.ponderaconsult.com